

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI'NA

Aşağıdaki sorularımın **Adalet Bakanı Yılmaz Tunç** tarafından Anayasa'nın 98'inci ve TBMM İçtüzüğü'nün 96'ncı ve 99'uncu maddeleri gereğince yazılı olarak cevaplandırılmasını arz ederim.

Serhat Eren

Diyarbakır Milletvekili

Erzincan Yüksek Güvenlikli Kapalı Cezaevinde açlık grevinde bulunan mahpus Naim Türköz'ün 24 Kasım tarihinde koğuşuna girilerek fiziki şiddet ve kötü muameleye maruz bırakıldığı, ardından haber verilmeden ve kişisel eşyalarını alma imkanı tanınmadan Kırşehir Yüksek Güvenlikli Kapalı Cezaevine sevk edildiği iddia edilmektedir. Sevk süreci boyunca yalnızca üzerindeki gömlek ve pantolonla bırakılarak nakil edildiği belirtilmektedir.

Türköz'ün Kırşehir Cezaevine varışında çıplak arama uygulamasına zorlandığı, aramayı kabul etmediği için fiziksel şiddete maruz kaldığı ve bu konuda cezaevi yönetimine resmi dilekçe verdiği, ailesiyle yaptığı görüşmede açıkça ifade edilmiştir. Cezaevi yönetimi ise Türköz'ün "olumsuz beyanının olmadığını" iddia etmektedir. Bu çelişki, işkence ve kötü muamele beyanlarının kayıt dışı bırakılması ve görünmez kılınması ihtimalini artırmaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 17. maddesi, işkence ve kötü muameleyi kesin olarak yasaklar. 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanununun 2 ve 6. maddeleri, cezanın infazında insan onuru ve temel hakların korunmasını zorunlu kılar. Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ve Güvenlik Tedbirleri Yönetmeliği'nin 34. maddesi, arama işlemlerinin "gereklilik ve ölçülülük" kriterlerine uygun yapılmasını şart koşar. Bu maddelerde çıplak arama zorunlu bir prosedür olarak düzenlenmemiş, ancak "istisnai ve somut risk" gerekçelerine bağlanmıştır.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 3. maddesi, "işkence, insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele"yi mutlak şekilde yasaklar. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), Iwańczuk/Polonya (2001) kararında "gerekçesiz ve sistematik çıplak aramayı" aşağılayıcı muamele olarak değerlendirmiştir. Yine Jalloh/Almanya (2006) kararında zorlayıcı tıbbi müdahalelerin insan onurunu ihlal eden boyutunu vurgulamıştır. Böyle bir çerçevede, çıplak arama, ancak kaçınılmazlık ve somut tehlike koşulları kanıtlanmışsa uygulanabilir.

Açlık grevi bağlamında AİHM'in Türkiye'ye ilişkin içtihadı da nettir. Gülay Çetin/Türkiye (2013) kararında, mahpusun sağlık durumunun göz ardı edilmesi ve gerekli tıbbi tedavinin sağlanmaması yaşam hakkını ve insan onurunu ihlal eden bir uygulama olarak değerlendirilmiştir. Açlık grevi sürecindeki mahpusların sağlık ve barınma koşullarının, risk azaltıcı ve insan onurunu gözeten biçimde düzenlenmesi gereklidir.

Aynı şekilde Avrupa İşkencenin Önlenmesi Komitesi (CPT), 3. Genel Raporunda (1993) uzun süreli tekli hücre uygulamasının “kalıcı psikolojik zarar oluşturabileceğini” ve ancak sıkı denetim altında, süre sınırıyla ve istisnai durumlarda uygulanabileceğini belirtir. Türköz’ün “gözlem süreci” gerekçesiyle 15 gün ile 2 aya kadar tek kişilik hücrede tutulabileceğinin ifade edilmesi, CPT ilkeleriyle açık bir uyumsuzluk ortaya koymaktadır.

Bu nedenle Naim Türköz vakası, yalnızca bir mahpusun bireysel hak ihlali değil, siyasi mahpuslara yönelik önleyici gözdağı ve aşağılayıcı pratikler sistemi olarak ele alınmalıdır. Mevzuat, AİHM içtihadı ve CPT standartlarının gerektirdiği koruma mekanizmaları işletilmediğinde, işkencenin “usuli olmayan” biçimleri kurumsallaşmaktadır.

Bu bağlamda;

- 1- Naim Türköz’ün Erzincan’dan Kırşehir’e sevk edilmesine ilişkin resmi gerekçe nedir? Sevk işlemi hangi maddeye dayanmıştır? Sevk kararında “disiplin” veya “güvenlik” gerekçesi bulunmakta mıdır?
- 2- Açlık grevinde olan bir mahpusun, sevk sırasında kişisel eşyalarını ve kıyafetlerini alma hakkının engellenmesinin hukuki dayanağı nedir? Bu işlemi yapan kamu görevlileri hakkında inceleme/soruşturma başlatılmış mıdır?
- 3- Türköz’ün çıplak aramayı reddetmesi sonrası fiziksel şiddet uygulandığı yönündeki beyanı ile cezaevi yönetiminin “olumsuz beyan yok” açıklaması arasındaki çelişki nasıl giderilecektir? Resmi dilekçesi işleme alınmış mıdır? Alınmışsa hangi aşamadadır?
- 4- 5275 sayılı Kanun’un 2 ve 6. maddeleri ile Yönetmeliğin 34. maddesi, arama uygulamalarında insan onurunu koruma yükümlülüğü getirirken, Türköz’e uygulandığı belirtilen çıplak arama işlemi bu standartlara uygun mudur? Uygun değilse hangi nedenlerle uygulanmıştır?
- 5- Türköz’ün “gözlem süreci” gerekçesiyle tek kişilik hücrede 2 aya kadar tutulabileceği ifade edilmektedir. Bu uygulamanın yasal dayanağı nedir? Gözlem sürecinin tek başına hücre şeklinde yürütülmesi AİHS ve CPT standartlarıyla uyumlu mudur?
- 6- Cezaevi yönetimi Türköz’ün “adli mahpuslar bölümünde bulunmadığını” belirtse de aile görüşmesinde adli mahpus koridorunda tekli hücrede tutulduğu aktarılmıştır. Türköz şu anda hangi bölümde, hangi statü altında tutulmaktadır? Bu yerleştirme kararı hangi kurul tarafından verilmiştir?
- 7- Erzincan Cezaevi tarafından gönderildiği belirtilen kişisel eşyaların Kırşehir Cezaevine ulaşmaması konusunda kurumlar arası yazışma yapılmış mıdır? Eşyaların kaybolması veya teslim edilmemesi halinde sorumluluk hangi ceza infaz kurumuna aittir?
- 8- Açlık grevindeki bir mahpusun sağlık durumu göz önüne alındığında sevk, muayene ve yerleştirme sürecinde özel bir protokol uygulanması gerekmektedir. Türköz’ün sevkinde ve cezaevine kabulünde bu yönde bir sağlık protokolü uygulanmış mıdır? Uygulanmadıysa gerekçesi nedir?